

РЕЦЕНЗІЯ

доктора юридичних наук, доцента Кобрусєвої Євгенії Анатоліївни на дисертаційну роботу Марченко Олесі Денисівни «Правове регулювання діяльності суб'єктів владних повноважень у правовідносинах адміністративного судочинства», подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»

Вдосконалення та змістове оновлення основних правових інструментів регулювання публічно-правових відносин є одним із найбільш нагальних потреб сучасної національної адміністративно-правової доктрини, яка, власне, повинна знаходитись у невпинному пошуку оптимальних важелів правового впливу на ті чи інші суспільні зв'язки, що підпадають під дію механізму адміністративно-правового регулювання.

Перманенті корекції, доповнення та зміни системи загальних інтересів і потреб спричиняють безперервний розвиток відносин у публічно-правовій сфері, переважна більшість із яких підпадає під дію адміністративно-правових норм. Така швидкоплинність робить адміністративне право однією з найбільш динамічних та нестабільних галузей вітчизняного права, значно ускладнюючи вивчення її. При цьому зміст адміністративного права з часом підлягає суттєвим трансформаціям.

Поряд із цим відзначимо, що, враховуючи той факт, що колегіальні органи публічної адміністрації, відіграють важливу роль в механізмі адміністративно-правового регулювання суспільних відносин, їх вплив на права та обов'язки приватних фізичних та юридичних осіб є надзвичайно об'ємним та змістовним, а часом - і визначальним з точки зору можливостей реалізації правового статусу особи, що значно підвищує рівень як соціальної відповідальності публічного адміністрування, так і гарантій захисту прав особи у публічній сфері. Саме тому аналіз проблем, пов'язаних із реалізацією адміністративно-правового статусу приватних осіб у публічно-

правовій сфері, є неможливим без наукового осмислення судового забезпечення їх прав та інтересів, у тому числі і у взаємовідносинах із суб'єктами публічної адміністрації.

Дисертаційне дослідження Марченко О.Д. характеризується теоретичною актуальністю та, враховуючи зростання кількості суб'єктів публічної адміністрації в Україні та тенденцію до росту судових спорів за їх участю, практичною значущістю.

Актуальність дисертаційного дослідження Марченко О.Д. підтверджується приналежністю до комплексних наукових проєктів, а саме: дисертаційне дослідження виконано згідно з положень Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки», Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 14 квіт. 2021 р. № 366-р, Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, ратифікованої Законом України від 16 вересня 2014 року, Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки, затвердженої Указом Президента України від 11 червня 2021 р. № 231/2021, Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року, затвердженої Указом Президента України від 30 вересня 2020 р. № 722/2019.

Дисертаційне дослідження Марченко О.Д. полягає у тому, щоб на підставі комплексного аналізу наявних наукових та нормативних джерел розкрити сутність правового регулювання діяльності суб'єктів владних повноважень у правовідносинах адміністративного судочинства.

Вказана мета дисертаційного дослідження конкретизувалась у таких **задачах:**

- розкрити правові категорії суб'єктів владних повноважень, суб'єктів публічного адміністрування та їх ознаки;
- охарактеризувати зміст принципів та класифікацію суб'єктів владних повноважень у правовідносинах адміністративного судочинства;
- з'ясувати сутність суб'єкта владних повноважень як сторони

публічно-правового спору у правовідносинах адміністративного судочинства;

— визначити зміст правосуб'єктності суб'єктів владних повноважень у правовідносинах адміністративного судочинства;

— розкрити підсудність адміністративного судочинства у правовідносинах адміністративного судочинства та особливості їх розгляду;

— охарактеризувати особливості оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень щодо надання публічних послуг;

— узагальнити зарубіжний досвід правового регулювання діяльності суб'єктів владних повноважень у правовідносинах адміністративного судочинства і виділити його позитивні здобутки для запровадження в Україні;

— обґрунтувати пропозиції щодо вдосконалення законодавства, що регулює діяльність суб'єктів владних повноважень у правовідносинах адміністративного судочинства, та практики його реалізації.

Об'єкт і предмет дослідження відповідають меті та завданням, що поставлені у роботі.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у діяльності суб'єктів владних повноважень у правовідносинах адміністративного судочинства.

Предметом дослідження є правове регулювання діяльності суб'єктів владних повноважень у правовідносинах адміністративного судочинства.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація полягає у системності матеріалу дослідження, в якому вперше в українській юридичній науці комплексно досліджено визначенню сутності суб'єктів владних повноважень у правовідносинах адміністративного судочинства.

Наукова новизна дослідження полягає у таких основних наукових положеннях і висновках, запропонованих особисто здобувачем, зокрема:

уперше:

— визначено специфічні ознаки під час діяльності суб'єктів владних повноважень в правовідносинах адміністративного судочинства: а) реалізація управлінських функцій відповідними органами публічної адміністрації у правовідносинах адміністративного судочинства; б) публічно-правовий спір, який реалізується виключно в судовому порядку; в) регламентація діяльності суб'єкта владних повноважень виключно чинним законодавством України, а саме Кодексом адміністративного судочинства України; г) предметом оскарження є публічні послуги (адміністративні, соціальні, житлово-комунальні, електронні);

— запропоновано визначення суб'єкта владних повноважень в правовідносинах адміністративного судочинства як орган, яку чинними нормативно-правовими актами наділено процесуальними повноваженнями, тобто правами й обов'язками відповідного органу щодо участі в розгляді публічно-правового спору в індивідуальній справі відповідного суду з метою досягнення завдань адміністративного судочинства;

— виділено категорію адміністративних справ щодо оскарження діяльності суб'єктів владних повноважень в правовідносинах адміністративного судочинства: I) оскарження фізичними особами рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень в сфері соціального захисту населення, а саме, в сфері виплат та пільг дітям війни; пенсійних виплат; соціальних виплат непрацездатним громадянам; виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням тощо; II) оскарження бездіяльності органів публічної адміністрації щодо розгляду суб'єкта звернення або запиту на інформацію; III) припинення юридичних осіб чи підприємницької діяльності фізичних осіб-підприємців за зверненням органів публічної адміністрації згідно нормативно-правових актах або відміни державної реєстрації припинення юридичних чи фізичних осіб; IV) оскарження фізичними особами рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень щодо в'їзду (виїзду) на тимчасово окуповану територію тощо.

Викладені в дисертації наукові висновки, положення і рекомендації є обґрунтованими, базуються на ретельному аналізі літератури з тематики дослідження та узагальненні практики застосування міжнародного та адміністративного, адміністративно-процесуального законодавства (усього – 207 найменувань).

Практичне значення одержаних результатів полягає у поглибленні теоретичних уявлень щодо сутності електронних доказів в адміністративному судочинстві та можливості використання сформульованих положень і висновків дисертаційної роботи у: *науково-дослідній сфері* для подальшого вивчення актуальних проблем правового удосконалення правовідносин адміністративного судочинства у відповідних суб'єктах владних повноважень (акт впровадження Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара від 04.05.2023); *практичній, нормотворчій та правозастосовчій діяльності* щодо вдосконалення діяльності (практичної складової) органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у правовідносинах адміністративного судочинства (акт впровадження Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 13.03.2023); *навчальному процесі* під час викладання навчальних дисциплін «Адміністративне право», «Актуальні проблеми адміністративного права та процесу», «Адміністративний процес», «Публічні послуги та адміністративні процедури», а також під час підготовки підручників і навчальних посібників із зазначених та інших навчальних дисциплін (акт впровадження Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара від 04.05.2023).

Структура дисертаційного дослідження Марченко О.Д. відповідає визначеній меті та поставленим завданням дослідження, робота містить, вступ, три розділи, восьми підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 207 сторінок, із яких на 23 сторінках розміщено список використаних джерел із 208 найменувань..

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, сформульовано

мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, визначено особистий внесок здобувача, наведено дані щодо апробації роботи та впровадження отриманих результатів в практику, зазначено кількість публікацій.

У першому розділі «Теоретико-правові основи діяльності суб'єктів владних повноважень у правовідносинах адміністративного судочинства» розкрито правові категорії «суб'єктів владних повноважень», «суб'єкт публічного адміністрування»: поняття та ознаки; Принципи та класифікація суб'єктів владних повноважень у правовідносинах адміністративного судочинства; охарактеризовано зміст суб'єкта владних повноважень як сторона публічно-правового спору у правовідносинах адміністративного судочинства.

У другому розділі дисертації «Характеристика діяльності суб'єктів владних повноважень у правовідносинах адміністративного судочинства» досліджено правосуб'єктність суб'єктів владних повноважень у правовідносинах адміністративного судочинства; підсудність та особливості розгляду справ з приводу оскарження правових актів суб'єктів владних повноважень; оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень щодо надання публічних послуг.

Третій розділ «Зарубіжний досвід та напрямки удосконалення діяльності суб'єктів владних повноважень у правовідносинах адміністративного судочинства» присвячено зарубіжному досвіду правового регулювання діяльності суб'єктів владних повноважень у правовідносинах адміністративного судочинства та напрямкам удосконалення діяльності суб'єктів владних повноважень у правовідносинах адміністративного судочинства.

Висновки дисертаційної роботи в цілому відображають отримані результати і відповідають меті та завданням дослідження.

Виклад результатів дослідження здійснено на належному науково-методичному рівні з застосуванням механізмів та засобів спеціальної адміністративно-правової термінології. Наукові положення та рекомендації є

достатньо аргументованими, базуються на ґрунтовному аналізі матеріалів судової практики, а також на аналізі поглядів та аргументів вчених – юристів, накопиченому у сфері адміністративного права та процесу стосовно електронних доказів.

Автор зі знанням предмету дослідження, використанням значної кількості спеціальних літературних джерел розкриває тему дослідження, висвітлюючи проблематику правового регулювання діяльності суб'єктів владних повноважень у правовідносинах адміністративного судочинства. Під час роботи над дисертаційним дослідженням автором опрацьовано значний масив судової практики, що дозволило виявити практичні проблеми правового регулювання діяльності суб'єктів владних повноважень у правовідносинах адміністративного судочинства.

Дисертація написана грамотно, мовностилістична культура роботи досить висока. Список використаних літературних джерел, а також посилання на них у тексті дисертації зроблено з дотриманням вимог.

Попри безперечно високий рівень проведеного О.Д. Марченко дослідження, окремі висновки, сформульовані в роботі, мають *дискусійний характер і можуть бути підґрунтям для наукової дискусії, деякі положення дисертації потребують уточнення і конкретизації.*

По-перше, Поза увагою дисертанта залишились важливі питання про виконання судових рішень щодо оскарження дій, бездіяльності суб'єктів публічної адміністрації та про строки відновлення порушених прав, свобод, законних інтересів.

По-друге, Не рівномірно розподілений обсяг окремих підрозділів дисертації, зокрема, підрозділи 1.3 та 2.1 дисертації «1.3. Суб'єкт владних повноважень як сторона публічно-правового спору у правовідносинах адміністративного судочинства» (с. 62-72); «Правосуб'єктність суб'єктів владних повноважень у правовідносинах адміністративного судочинства» (с. 76-86) є занадто невеликі за обсягом, що не в повній мірі розкривають зміст поставлених задач дослідження.

По-третє, на с. 20 дисертації автором зазначено, що *нормативну основу* роботи становлять Конституція України, нормативно-правові акти Верховної Ради України, акти Президента України і Кабінету Міністрів України, нормативні акти центральних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, а також міжнародні нормативно-правові акти, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Проте в підрозділі 3.1. «Зарубіжний досвід правового регулювання діяльності суб'єктів владних повноважень у правовідносинах адміністративного судочинства» автор аналізує законодавство Федеративної Республіки Німеччина, Республіки Польща, Сполучених Штатів Америки, Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії, Французької Республіки, Чеської Республіки тощо. Тому рубрику *нормативну основу* дисертації потрібно було привести відповідно до підрозділу 3.1 дослідження.

Разом з тим, висловлені зауваження не заперечують та не спростовують концептуальних положень дисертаційного дослідження Марченко Олесі Денисівни «Правове регулювання діяльності суб'єктів владних повноважень у правовідносинах адміністративного судочинства», оскільки стосуються переважно дискусійних питань, пов'язані зі складністю та, в окремих випадках, неоднозначністю проблематики роботи. Висловлені зауваження слугують підставою для дискусії, що підвищує якість дослідження та позитивно впливає на високий науковотеоретичний рівень роботи.

Дискусійні положення та зауваження не перешкоджають загалом позитивно оцінити дану дисертацій роботу, що є завершеною науковою працею, в якій отримані нові обґрунтовані теоретичні результати, що в сукупності є достатньо суттєвими для адміністративно-правової наукової думки. Дисертаційне дослідження спрямоване на збагачення науки адміністративного права та процесу і сприятиме формуванню ефективного та дієвого правового регулювання діяльності суб'єктів владних повноважень у правовідносинах адміністративного судочинства.

Висновок. Дисертаційна робота Марченко Олеси Денисівни «Правове регулювання діяльності суб'єктів владних повноважень у правовідносинах адміністративного судочинства», є завершеним самостійним дослідженням, має наукову новизну та практичну значущість, відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації (зі змінами), «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01. 2022 р. № 44), а її авторка Марченко Олеся Денисівна заслуговує присудження їй ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право, за спеціальністю 081 Право.

Офіційний рецензент:

**Професор кафедри адміністративного і кримінального права
Дніпровського національного університету
імені Олеся Гончара**

доктор юридичних наук, доцент

Євгенія КОБРУСЄВА

Вчений секретар

Тетяна ХОДАНЕН